

Men hva om vi snur på saken...

av Alexandra Bech Gjörv, personaldirektør i Norsk Hydro

Artikkelen ble publisert i Aftenposten, 28.01.2005

Da jeg var fjorten år gammel, kom foreldrene mine hjem fra utlandet med en meget verdifull presang. Jeg fikk et stort verdenskart som var snudd, slik at Australia var plassert øverst i midten og Amerika ute til venstre. Etter litt famlende leting fant jeg Norge som en liten, udefinert landmasse, sammen med Sverige, i nederste høyre hjørne.

Kartet var verdifullt fordi det åpnet øynene mine for en åpenbar sannhet: Verden er ikke alltid slik den fremstår for oss. Mange ganger virker ting annerledes hvis man snur dem på hodet.

Et aktuelt eksempel er temaet bruk av arbeidskraft fra de nye EU-landene og "sosial dumping". Dette har stått sentralt både i streiker og i arbeidsrettssaker i høst og vinter. Et av spørsmålene er hva man skal betale folk som kommer til Norge for å jobbe her i en kort periode, for så å reise hjem igjen.

En etter én har taleføre debattanter fremstått i aviser og TV og tordnet om "lik lønn for likt arbeid" og "nei til utbytting og rasering av vår samfunnsorden". Selv Sogneprest Einar Gelius har vært på TV og terpet på at for ham "er dette et verdispørsmål". For den alminnelige avisleser vil nok denne saken virke ganske grei: NHO og noen usympatiske bedrifter ønsker å utnytte fattigfolk fra andre land for selv å kunne tjene mer penger.

Det var derfor tankevekkende å se et innslag i svensk TV forleden der en fortvilet utenriksminister fra Latvia fortalte hvordan hans landsmenn følte seg ført bak lyset av EU og EØS-landene. Landet hans er proppfullt av kompetanse og arbeidslyst, men fattig på oppdrag og fremmed valuta. De har ikke naturressurser å leve av, men rimelige levekostnader, som gjør at selv et lavt lønnsnivå gir en anstendig lønn. Gjennom inntreden i EU hadde de sett for seg at bedrifter fra Latvia kunne vinne kontrakter i de rike EU/EØS-landene. Latviske borgere skulle da reise hit og jobbe i noen måneder og hente hjem sårt tiltrengte penger.

Jeg tror ikke utenriksministeren så for seg at hans landsmenn skulle jobbe som slaver i disse fremmede landene. Jeg tror han drømte om at latviske murere og stålarbeidere skulle vinne anbud for prosjekter til bygging av opera, sykehus, boliger eller industrianlegg. De skulle beregne kostnader basert på en god og anstendig industriarbeiderlønn i Latvia, pluss kostnader og ulempe ved å være basert i et høykostland i en periode. Slik ville levestandarden (og gradvis lønnsnivået) i Latvia øke. Samtidig kunne flere byggeprosjekter realiseres i høykostlandene, fordi de blir billigere.

Men slik ser det ikke ut til å bli. Under påskudd av å motvirke "sosial dumping" innføres ulike lov- og tariffavtaletiltak i de nordiske landene, som gjør at det er norsk eller svensk lønn som skal betales, selv til de arbeidstakerne som ikke slår seg ned her i landet. Da mister Latvia sitt viktigste konkurransefortrinn, og jobbene vil mest sannsynlig fortsette å gå til de etablerte norske aktørene.

I likhet med Gelius vil også den latviske utenriksministeren kunne si at for ham, "er dette et verdispørsmål".

På sett og vis har både Gelius og ministeren rett. Her står viktige verdier opp mot hverandre. Verdien av rettferdighet og solidaritet med fattigere land, konfrontert med verdien av å forsøke å bevare et livskraftig kompetansesamfunn i Norge.

Men selv fra et rent norsk perspektiv er bildet ikke enkelt. Det viktige for Norge at det finnes dyktige personer innenfor et mangfold av fagområder her i landet. Dette være seg alt fra håndverkere, filmteknikere og ekspertise på offshoreinstallasjoner. Slike mennesker bidrar til ideskaping og dynamikk i samfunns- og næringsliv. Derfor må vi jobbe målbevisst for å bevare konkurransedyktige kompetansemiljøer i landet, men hvordan?

Gjør vi dette best ved å beskytte norske aktører mot priskonkurranse, eller vil dette føre til at alt det som *kan* gjøres utenfor Norge, *vil* gjøres utenfor Norge. (Vil industrien måtte ”Harryhandle” prefabrikerte moduler i utlandet i stedet for å bygge her, og vil hele næringer rett og slett komme til å flytte ut?). Vil norske håndverkere utraderes over natten, eller er ikke nettopp konkurranse det som skal til for at vi løfter oss, og finner måter å forbedre kvalitet, servicenivå og kostnader?

Det er ikke opplagt hva som er riktig. Det viktigste for meg er at vi, på en fredagsmorgen, koster på oss en pause i den tilspissede og slagordpregete polemikk, og stiller spørsmålet: Hva om vi snur saken på hodet?

Som så mange andre spørsmål blir temaet arbeidsinnvandring mer krevende, men også mye mer interessant, når man ser at viktige verdier og viktige praktiske hensyn står opp mot hverandre og må løses som en helhet. Det kan være at det som kan tjene norske interesser på kort sikt, kan underminere oss i det lange løp. Hovedutfordringen for norske politikere og for partene i arbeidslivet må være å sørge for at norsk næringsliv er levedyktig på grunn av de tilleggsverdier som skapes her.